

МАГІЧНА СИЛА СЛОВОТВОРУ

Роман ПІХМАНЕЦЬ

*доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (Україна, Івано-Франківськ)
E-mail: roman.pikhmanets@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3759-6843*

Наталія ПОСЛАВСЬКА

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (Україна, Івано-Франківськ)
E-mail: nata.slavna@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-1056-9634*

У дитинстві, коли в людині з дивовижною легкістю виявляються найрізноманітніші таланти, він теж був сповнений всіляких поривів і бажань. Тим паче, що вдався в батька, який (хоч мав усього чотири класи) був майстром на всі руки і виконував будь-яку роботу. Не знаємо, як що до інших професій, та про покликання поета, геолога, математика, журналіста задумувався зчаста. Але монополією на художнє мовлення заводів ще раніше Степан Пушик, куми і друзі «перехопили» лаври акул пера і прикарпатських соловейків... Отож, за порадами Анатолія Зеленька, який щойно отримав науковий ступінь кандидата філологічних наук, і Василя Верещаки, тодішнього декана філологічного факультету Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаника, подався в напрямі сухої й нудної для стороннього ока лінгвістики, де його чекали ще нудніші словотвірні гнізда, ланцюжки, парадигми і т. ін. Причому в досягненні цілі виявляв неабияку наполегливість і впертість. Бо ж у ті часи викладачів із науковим ступенем було дуже мало, а науковій роботі майже не приділяли уваги, зосередившись на підготовці фахівців для загальноосвітніх шкіл. Приємні винятки, як, скажімо, зусилля сповненого ентузіазму А. Зеленька хоча б частково зрушити застоюну атмосферу, траплялися зрідка, та саме вони викликали в юнакові потяг до мовознавства і визначили професійні орієнтири. Отож старшокурсник Василь Грещук бере активну участь у роботі наукового гуртка з проблем мовознавства, виступає на наукових студентських конференціях в Івано-Франківську й Вінниці.

Після першої невдалої спроби вступу в аспірантуру при Інституті мовознавства ім. О. Потебні в Києві (як падати, то з доброго коня) він їде працювати в сільську школу на Рівненщині, що поблизу адміністративного кордону з Білоруссю. Наукових зацікавлень не полишає й там, хоча й пов'язані вони були здебільшого з проблемами методичного характеру: співіснування діалектизмів і літературної мови на уроках української мови. «Справжня» наука почалася, коли вступив в аспірантуру на кафедрі української мови Львівського університету. Той вступ був пов'язаний із певними колізіями, адже на календарі був 1973 рік, почався широкомасштабний наступ на українство, а вуйко Василя Васильовича загинув у підпіллі. Як би там не було, але виклик про зарахування в аспірантуру прийшов десь у грудні (а навчання мало розпочатися ще в жовтні). Зате відтоді прямував до мети впевнено й незворушно. А вона, тобто мета, нині цілком очевидна: створення наукової школи основоцентричної дериватології. Основи її закладено книгою «Український відприкметниковий словотвір» (1995), а утвердження триває й нині – безпосередньо професором Грещуком та його учнями й послідовниками (колективна монографія «Нариси з основоцентричної дериватології», 2007). Зрештою, сам факт появи його прізвища в такому поважному виданні, як «Українська мова: Енциклопедія» (2008), свідчить про визнання наукових здобутків ювіляра.

З'ясувалося, що «суха й нудна» теорія словотвору має свої приваби й цікавість. Важлива не так наукова проблема сама по собі, а спосіб її розв'язання. Це доводить, власне, наукова продукція Василя Грещука (понад 250 позицій) та його багатолітній досвід викладання в Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника. Безперечно, що навчальні курси, які читає професор Грещук, не з простих, та для спраглих знань вони відкривають невичерпні джерела наукових пошуків і самореалізації. Тому й багато охочих продовжувати розпочату ним справу. Під науковим керівництвом Василя Васильовича і в річищі його ідей захищено 27 кандидатських та 1 докторська дисертації, і багато хто з аспірантів зізнається, що вступав в університет із цікавості до красного письменства, та лекції й семінарські заняття з курсів дериватології й загального мовознавства спричинили зміну пріоритетів. Зрештою, сфера наукових зацікавлень Василя Васильовича не обмежується проблемами словотвору, – її органічно доповнюють питання лексикології, діалектології, семасіології, художньої мови, мовної ситуації в Галичині в ХІХ–ХХ ст. і т. ін. Нині очолюваний ним науковий колектив видав перший том словника «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові» (2019).

Водночас, з 1996 р. до 2014 р., професор Василь Грещук очолював Інститут українознавства при Прикарпатському університеті. Тут надруковано близько 40 монографічних досліджень, перевидано чимало книг призабутих авторів, зокрема унікальну монографію Ярослава Пастернака «Старий Галич». Українознавча проблематика передбачає спільну працю представників різних наукових дисциплін, і роботу в Інституті організовано таким чином, щоб узгодити, синхронізувати їх зусилля. Цьому сприяє, зокрема, щорічник «Українознавчі студії», а також видання збір-

ників українознавчих матеріалів. Багато з них упорядкував й безпосередньо підготував до видання Василь Васильович.

Із Прикарпатським університетом доля звела В. Грещука в 1966 році, коли вступив на українське відділення філологічного інституту. Тут він пройшов усі щаблі посадової «драбини»: асистент (1977), старший викладач (1980), доцент (1983), професор (1994); три роки працював деканом філологічного факультету (1985–1988). А нині від самих лише посад, звань і титулів можна заплутатись: доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, заступник голови спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій у Прикарпатському університеті та член спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій у Львівському університеті ім. І. Франка, головний редактор журналу «Українознавчі студії», член редколегій багатьох інших вісників і журналів...

Василь Грещук щиро зізнається, що навряд чи зумів би досягти таких успіхів, якби доля не звела його свого часу з унікальною людиною й глибоко ерудованим вченим професором Іваном Коваликом, під науковим керівництвом якого захистив кандидатську дисертацію. Та безмірно важливішим було те, що той зацікавив його проблемами дериватології і навчив наукової етики. Повагу й вдячність до вчителя професор Грещук зберіг на все життя. Завдяки його зусиллям на базі кафедри української мови та Інституту українознавства Прикарпатського університету спільно з Інститутом української мови НАН України створено Прикарпатський дериватологічний центр ім. І. Ковалика, який вивчає проблеми словотвору й координує діяльність наукових сил у цьому напрямі. До 95-ліття (2002) і 100-ліття (2007) професора Ковалика Центр організував і провів всеукраїнські наукові конференції, за матеріалами яких видано збірники наукових статей.

Своєю активною життєвою позицією, професійною етикою, поведінкою і формою спілкування з друзями, колегами й студентами Василь Грещук руйнує стереотипні уявлення про професора як про мало не припалоного бібліотечним порохом анахорета, який за своїми науковими зацікавленнями нічого на світі не знає, а в очах оточення виглядає диваком і забудьком. На запитання, як вдається керувати переважно жіночим колективом кафедри, охоче ділиться досвідом: жінками слід не керувати – їх треба любити.

THE MAGIC POWER OF WORD FORMATION

Roman PIKHMANNETS

Doctor of Philology, Professor

*of the Department of the Ukrainian Literature of the VasylStefanyk
Precarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk)*

E-mail: roman.pikhmanets@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3759-6843

Natalia POSLAVSKA

*Candidate of Philology, Associate Professor
of the Ukrainian Language Department
of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ukraine, Ivano-Frankivsk).
E-mail: nata.slavna@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-1056-9634*

Статтю подано до редколегії 1.11.2019.